

36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2023. április 18-20.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar

A Magyar Királyi Honvédség vegyiharc csapatai 1938-1939

Jelige: *fertőző taliga*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2023.január

2023.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
Az új hadrend	3
A vegyiharc csapatok feladatai	8
A vegyiharc csapatok az új hadrendben	11
Beosztások a vegyharc alakulatokban	15
A második bécsi döntés és a haderő fejlesztés összefüggései	19
60000. eln. 1.a. – 1938 sz. rendelet	21
Összegzés	23
Kutatásom folytatása	25
Bibliográfia	26

Bevezetés

Úgy gondolom, a múlt hadtörténelmének ismerete különösen fontos egy olyan ország számára, mint hazánk, amelynek hadereje éppen fejlesztés alatt áll és a szomszédjában hónapok óta tartó háború folyik. Abban az esetben, ha a múlt eseményeit behatóan ismerjük elkerülhetővé válik egyes hibák újra elkövetése.

A Magyar Királyi Honvédség történetével számos hadtörténész foglalkozik, azonban a vegyi harc csapatokat eddig mindig figyelmen kívül hagyták. Kutatásommal ahhoz kívánok hozzájárulni, hogy a múlt hibáira és pozitívumaira fény derüljön, emellett emléket kívánok állítani a régi magyar haderő méltatlanul elfeledett csapataiba tartozó honvédeknek.

Az intenzív haderőfejlesztés megindításának legfőbb sürgetője Rácz Jenő altábornagy a honvéd vezérkar főnöke volt, aki már 1936-ban megjelentett tanulmányában vizsgálta az európai államok fegyverkezésének ütemét és arra következtetésre jutott, hogy 1940 körül Európában háború fog kitörni, amiből Magyarország geopolitikai helyzete miatt majd nem tud kimaradni.¹ Emiatt a honvédség fejlesztésére égető szükség volt, mivel a hazai szakértők szerint egy háborúban nem tudta volna a feladatait sikeresen elvégezni.

Először a haderő fejlesztéshez meg kellett teremteni azt a pénzügyi hátteret, amely a fejlesztés költségeit finanszírozni tudta. Mivel 1936-1937-ben az ország pénzügyi helyzete javult ennek következtében a honvéd vezérkar főnöke 1937. május 15-én előterjesztette haderő fejlesztési javaslatát². A pénzügyi alapok megteremtésére azonban még egy évet várni kellett. Végül 1938. március 5-én Darányi Kálmán miniszterelnök Győrben ismertette az 1 milliárd pengős haderő fejlesztési programot. Ebből az összegből 600 milliót a Magyar Királyi Honvédség fejlesztésére és 400 milliót országvédelmi célokra kellett felhasználni.³

Az új hadrend

Az 1/a. oszt. eln. 18000. rendelet tartalmazta az új hadrendet.⁴ Az új hadrend a tervek szerint 1938. október 1-jén lépett volna életbe. A Magyar Királyi Honvédség vegyi harc

¹ Horváth Csaba: Nemzeti Hadseregéből Magyar Királyi Honvédség (1919-1938), In: Magyarország Hadtörténete IV. Szerk.: dr. Horváth Miklós, Budapest, 2018, 48

² u.o.

³ Horváth Cs.: Nemzeti Hadseregéből Magyar Királyi Honvédség (1919-1938) i.m. 49.

⁴ Hadtörténelmi Levéltár (továbbiakban HL) HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

csapatainak- és bármelyik másik alakulat- állományának és szervezetének megértéséhez elengedhetetlen ismerni, hogy az új hadrend milyen kategóriákra osztotta fel a haderő állományát: sorkötelesek, továbbszolgálok és a hivatásosok alkották.⁵

A sorkötelesek tényleges szolgálati ideje az új hadrend szerint 2 év volt. A sorköteles állományba tartozott a sorlegénység. Közülük, akit alkalmasnak találtak a 2. tényleges szolgálati évvel tisztessé, vagyis őrzetővé vagy tizedesekké léptettek elő.⁶ A sorlegénység azon honvédeit, akit nem léptettek elő tisztessé rendfokozat nélküli legénységnek hívták. A sorlegénységen belül volt egy további csoport, a karpaszományosok. A sorkatonai szolgálatot az orvosokat leszámítva megszakítás nélkül teljesítették. Az orvosok 1 szolgálati év során részre osztva szolgáltak. Az állatorvosok és a gyógyszerészek, csak az egyetemi diploma megszerzését követően vonultak be sorkötelezettségüknek eleget tenni. 1/a. oszt. eln. 18000 rendelet szerint 1938. október elsején lett volna a bevonulás.⁷

Továbbá, a rendfokozat nélküli legénység létszámát a korábbi hadrendhez képest 12173 fővel emelték. Ez azt jelentette, hogy az új haderő fejlesztés első szakaszában a rendszeresített rendfokozat nélküli legénység létszáma 66874 fő volt.⁸ A megemelt legénységi létszám teljes feltöltése azonban eleinte még nem valósulhatott meg hiszen a létszámemelés a haderő távlati fejlesztéseit szolgálta. Annak érdekében, hogy tudni lehessen, hogy a rendszeresített rendfokozat nélküli legénységet milyen mértékben kellene feltölteni, bevezették, az úgynevezett elérhető állomány⁹ fogalmát.¹⁰

Az új hadrend bevezetésekor a rendelet utasítása szerint takarékosági okokból 2 év szolgálati időt teljesítő rendfokozat nélküli legénység kis részét 1939. április végén előre meg nem határozott időre szabadságolják. A korábbi hadrendeknél decemberben és januárban szabadságolták a rendfokozat nélküli legénység meghatározott részét, azonban az új hadrend bevezetésével ez megszűnt.¹¹

⁵ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

⁶ Sortiszteseknek is hívták őket.

⁷ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

⁸ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

⁹ A szervezési rendelet úgy fogalmaz, hogy takarékosági okokból az alakulatok szervezési és állománytáblázatában előírt létszámot nem kell elérni, hanem külön meghatározták, hogy egy adott évben a kötelező szabadságolások előtt és után egy alakulat mennyire legyen feltöltve. Emellett az is előfordult hogy a következő szervezési rendelet életbelépésével kellett csak egyes beosztásokat betölteni.

¹⁰ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

¹¹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

A továbbbszolgálok állományába tartoztak azok, akik teljesítették 2 év tényleges szolgálati kötelezettségüket sortisztesként, majd önként jelentkeztek további szolgálatra. Ez 4 évet jelentett. Amennyiben alkalmasnak találták őket és a jelentkezők tovább szolgálhattak, a 4 évből a 3. továbbbszolgálati évükben szakaszvezetőkkel léptek elő. Ha a továbbbszolgálo tisztnek lehetősége volt szerződést hosszabbítani a honvédséggel, ami újabb 6 évi szolgálatot jelentett. Az erre az időtartamra átvettek szakaszvezető címzetes őrmesterré majd valódi őrmesterré lettek előléptetve. Az 1938/1939-es évre a továbbbszolgálo tisztesek számára rendszeresített helyeket 580 fővel, 5993 főre növelték.¹²

Az új hadrendben bevezették a továbbbszolgálo altisztek rendszerét. A honvédség állományában összesen 1300 főnyi továbbbszolgálo altiszt kaphatott helyett az 1938-1939-es évben. Továbbbszolgálo altiszt csak továbbbszolgálo tisztből lehetett. A tsz. altiszt szolgálati időtartama 6 év volt. A továbbbszolgálo altisztek az összes szolgálati évüket tekintve a 7. év elején (2 évi sorkötelezettségi szolgálat, 4 év szolgálat továbbbszolgálo altisztként, illetve már a tovább szolgáló altiszti idő 1. évének elején) szakaszvezető címzetes őrmesterré lettek előléptetve. A 9. tényleges szolgálati évük elején pedig valóságos őrmesterré váltak. A továbbbszolgálo tiszteseknek az 5. tényleges szolgálati évükben volt lehetőségük, hogy tovább szolgáló altisztnak jelentkezzenek. A továbbbszolgálo tisztesek a 4. továbbbszolgálati évükben a továbbbszolgálo altisztek részére rendszeresített beosztásban végezték feladataikat.¹³

Az új hadrendben bevezetett meghatározás szerint hivatásos tiszt volt az, aki a katonai pályát hivatásként választotta. Ennek feltételeként sikeresen el kellett végezni a jutasi altisztképző iskolát vagy ezzel egyenlő értékű szakiskolát szaktanfolyamatot. Az illető ezt követően léphetett véglegesen a honvédség állományába, majd rangsorolták. Hivatásos altisztté úgy lehetett előlépni, ha valaki az altiszti rendfokozatok megszerzéséhez szükséges elméleti erkölcsi és gyakorlati követelményeknek megfelelt.¹⁴ A hivatásos tisztesek számát az új hadrendben 757 fővel 1031 főre növelték, míg a hivatásos altisztek számát 1270 fővel emelték. Amennyiben a hivatásos altiszt kiöregedett a csapatszolgálatból, akkor csapatszolgálaton kívüli beosztásba helyezték át. A megfelelő számú hivatásos altiszt biztosítása érdekében a 42. életévükig kellett nekik csapatszolgálatot teljesíteniük. Amennyiben a 42. életévük fölött a hivatásos altiszt fizikailag alkalmas volt csapatszolgálatra nem lett áthelyezve.¹⁵

¹² HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

¹³ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

¹⁴ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

¹⁵ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

A sorköteles állományt -vagyis a sortiszteseket és a rendfokozat nélküli legénységet- a második szolgálati év befejezését követően az adott naptári év végéig tartósan szabadságolt viszonyba helyezte. Így a naptári év végéig a tartósan szabadságolt állományba tartozók, közül, aki amelyik alakulat állományába tartozott, annak a nyilvántartásában maradt. Mindezt azért vezették be, hogy a honvédelmi miniszter szükség esetén ezeket honvédeket kiképzési, szervezési karhatalmi és egyéb országvédelmi okok miatt tényleges szolgálat folytatására visszahívhatta.¹⁶

Az 1938/1939-es évben az 1/a. oszt. eln. 18000 számú rendelet szerint a sorköteles rendfokozat nélküli legénység és a tisztesek létszámának biztosítására a rendszeres újoncjutalék 42256 fő volt. Ezen felül, -hogymiképpen sem maradjon a sorkötelesek számára rendszeresített beosztások közül egy sem betöltetlenül- úgynevezett biztonsági többletet kellett behívni, mely az újoncjutalék 10%-a volt.¹⁷ Amennyiben ezzel az elérhető állományt túllépte volna a behívottak száma, a felesleget az 1 évet már szolgált rendfokozat nélküli legénység tartós szabadságolásával kellett volna megszüntetni. A tartósan szabadságolt viszonyba helyezés a gyalogsági alakulatoknál 1939. április 30-án, a többi fegyvernembe tartozó alakulatnál (ebbe beletartoznak a vegyiharc csapatok is) pedig 1938. december 20-án történt volna meg.¹⁸ A sortisztesekké képzett állomány 1721 fővel 11877-re emelkedett.¹⁹

A fentebb említett évre rendszeresített újoncjutalék szerint az államköltséges karpaszományosok számát 3000 főben, az önköltséges karpaszományosok számát pedig 1000 főben határozták meg. Az új hadrend szerint a karpaszományosokból a 2 év tényleges szolgálati idő alatt tartalékos tisztet terveztek képezni. A tényleges szolgálati idő 1 évének a végén azok a karpaszományosok, akik a vizsgán megfelelték karpaszományos tizedes címzetes őrmesterré lettek előléptetve. Ezek a honvédek magasabb tizedesi zsoldot kaptak, mint a nem karpaszományos tizedesek. Azok a karpaszományosok, akik tudták teljesíteni a tartalékos tisztetekkel szemben támasztott követelményeket a sorlegénységhez hasonló kiképzésben és beosztásokban részesültek. Az orvosok, állatorvosok és gyógyszerészek a 2. szolgálati évüket karpaszományos tizedes, címzetes őrmesteri rendfokozatban teljesítették.²⁰

Az 1938. október 1-én bevezetni tervezett hadrend 1938/1939-es évre rendszeresített újonchányadának biztosítása érdekében több évfolyamból tervezték a behívást. Az 1908-1913

¹⁶ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

¹⁷ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

¹⁸ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

¹⁹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

²⁰ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

közötti évfolyamokból azokat tervezték behívni, akik korábban saját mulasztásból vagy egyéb külső ok miatt nem teljesítették sorkatonai szolgálatukat, kivéve a halasztott karpaszományosokat, akiket rövidített kiképzésben tervezték részesíteni.²¹ Az 1914-1915-ös évfolyamokból a 2 éves sorkatonai szolgálatra kötelezetteket hívták be, kivéve a halasztott karpaszományosokat. Az előbb említett 2 évfolyamból 7000-7000 főt csak póttartalékos kiképzésben terveztek részesíteni. A válogatás során méltányossági és szociális szempontokat vették figyelembe.²² Az 1908-1913 és az 1914-1916-os a póttartalékosok 1939 és 1940 őszén lettek volna kiképezve.

Az 1916-os születési évfolyamból, ezen felül a szükséges újonc hányad megmaradt részének kitöltésére, megfelelő mennyiségű férfit hívtak be. Ebből az évfolyamból, akik már nem fértek bele a szükséges keretbe azok önkéntes alapon jelentkezhetnek a sorkatonai szolgálat teljesítésére. Közülük 2000 főt lehetett felvenni. Ebből 300 főnyi csak karpaszományosok által volt betölthető. Az önkéntes alapon jelentkezők közül előnyben részesültek azok, akik írásban vállalták, hogy a 2 éves tényleges szolgálati idő letöltése után 4 évi továbbszolgálatot vállaltak.²³ Az újoncbevonulás a gyalogezredeknél 1939. február 1-én, a többi alakulatnál a bevonulás 1938. október 5-én történt volna.²⁴

Az új hadrendben a lovak száma is növekedett. A kategorizálásukat és felhasználásukat is meg kell vizsgálni, mivel a HUBA hadrendben a vegyiharc csapatokat nem tudták teljesen ellátni gépkocsikkal. A Magyar Királyi Honvédség lóállománya a tervek szerint 1362 kincstári hatus-, 120 tiszti szolgálati-, 73 tiszti tulajdon-, 1733 egyéb hámos- és 328 málháslóval 18472 lóra emelkedett volna.²⁵ A tervek szerint 1938. október 1-én, amikor a hadrend életbe lépett volna az úgynevezett „vállalkozó ló” rendszert vezették volna be az egyes fegyvernemeknél a lovasságot leszámítva.²⁶ Az alakulatok vállalkozó lovainak idomításával az adott alakulat vonatosztályaihoz kirendelt lóidomítókat bízták meg. A vállalkozó lovak idomításának időtartama 6 hónap volt.²⁷

A rendelet szerint az új hadrendre való áttéréskor elsősorban az újonnan létesülő alakulatok szükségleteit kell biztosítani elsősorban. A felállítandó alakulatokat hadtest parancsnokságokká

²¹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

²² HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

²³ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

²⁴ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

²⁵ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

²⁶ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

²⁷ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

átkeresztelt vegyesdandárok végezték. Az új egységek hivatásos tiszti szükségleteit kiegyenlítéssel kellett biztosítani.²⁸

A vegyiharc csapatok feladatai

A továbbiakban ismertetem, hogy a vegyiharc alakulatok a haderőfejlesztés következtében milyen változásokon mentek keresztül 1938-1939-ben. A szervezeti változtatásokat követően rátérek a beosztások vizsgálatára. Először azonban összefoglalom, hogy melyek voltak a fő feladatok, amiket ennek a csapatnemnek el kellett végeznie. Ezt azért tartom szükségesnek, mivel nem mindegyik feladatkörhöz voltak külön beosztások rendszeresítve. Ezen felül le kell szögezmem, hogy a legkorábbi olyan szabályzat, ami a vegyiharccsapatok feladatával foglalkozott -jelenlegi kutatásaim szerint- 1939-ben adták ki. Noha ez a csapatnem már létezett korábban is, ellenben egyelőre nem került még elő az 1939-es vegyiharccsapatokszabályzatnál korábbi, ezért a feladatokat ennek a forrásnak segítségével vizsgálom.

A vegyiharc csapatoknak harci gázzal kellett fertőzniük terepet.²⁹ A fertőzést a terepen többféle képen lehetett végrehajtani: a területet teljesen megszennyezni harcgázzal. Ilyenkor a fertőzésre kijelölt terepszakaszon, mélységben és szélességben egyetlen gázmentes övezetet sem hagytak. Ez azonban nagy mennyiségű harcanyag felhasználásával járt. A folt fertőzés során a terepet sakktáblaszerűen fertőzték, nagy mélységben és nagy szélességben. Ezzel útvonalakat hoztak létre az adott terepszakaszon, ahol az ellenséget könnyen csapdába lehetett csalni. Az utolsó kategória a részleges, másnéven harcászati fertőzés volt. Ekkor kulcsfontosságú terepszakaszokat, emellett a közlekedési csomópontokat árasztották el harcgázzal.³⁰

Gázfelderítés során megállapították a fertőzött terület nagyságát, ezt követően a harcgázzal fertőzött terepen a gázmentes helyeket feltérképezték, ahol a saját csapatokat biztonságosan áttudták vezetni. Amennyiben a fertőzött terepen nem voltak gázmentes terepszakaszok, azokat a terepszakaszokat kellett felderíteni, *„ahol a fertőtlenítés a legkevesebb*

²⁸ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

²⁹ Tervezet. Vegyiharccsapat szabályzat, 1939. 8.

³⁰ Tervezet. i.m. 13-14.

*anyaggal és veszteséggel a leggyorsabban megoldható.*³¹ Ezek mellett meghatározták az ellenség által alkalmazott harci gáz fajtáját,³² valamint meg kellett állapítani a töménységét.³³ Ennek a két információnak a birtokában határozták meg a harcászati célszerű hatástalanítási módját.

Az időjárás jelzést a szabályzat nem részletezi, mint a korábbi feladatokat. Pusztán annyit ír az időjárásról: *„Mivel az időjárási viszonyok a vegyi harc csapatok csaknem valamennyi harctevékenységeire döntő hatással vannak szükséges az időjárási viszonyok állandó és pontos megfigyelése és jelentése...”*³⁴

Terepfertőtlenítésre az előbb elmondottakat követően került sor. Ezt azonban csak akkor kezdték meg, ha az adott terepszakaszt harcászati szempontból fontosnak tekintették vagy a fertőzött terület megkerülése több időt vett volna igénybe, mintha keresztül mentek volna rajta³⁵. A fertőtlenítést öt féle módon lehetett végrehajtani a szabályzat szerint: mechanikai fertőtlenítéssel, terepfelülettel, áthidalással, átszállítással vagy vegyi fertőtlenítéssel. A mechanikai fertőtlenítés során a terepet felásták, ezáltal a harcászati szennyezett földet a felszínről eltüntették.³⁶ Ez a módszer, azonban nem szüntette meg minden esetben a gázveszélyt, mivel, ha a repedésekbe a harcászati beszivárgott átforgatással ismét szennyezett föld került a felszínre. A terepfelülettel volt a leghatásosabb, mivel ennek során a harcászati teljesen megsemmisült. A hátránya az volt, hogy a keletkező füstöket az ellenség könnyen észrevehette.³⁷ Az áthidalást akkor lehetett használni, hogy ha mustárgázzal fertőzött tereppel álltak szemben. Ilyenkor a fertőzött terep és a ruha közé olyan anyagot tettek, mely ideig megakadályozta ezzel az anyaggal való érintkezést.³⁸ Átszállítás során a honvédeket a fertőzött területen járművekkel átszállították azonban ezt követően a személyeket kellett fertőtleníteni, mivel a fertőzött terepen kivoltak szolgáltatva a harcászati gőzhatásának.³⁹ A legutolsó módszer

³¹ Tervezet. i.m. 10.

³² Ezt ekkoriban alanyi- vagy tárgyi módszerrel tették. Az előbbi azt jelentette, hogy fajtáját a látás, szaglás a felderítőket ért ingerhatás segítségével állapították meg. Ez azért volt lehetséges, mivel egyes harci gázoknak színe és jellegzetes szaga volt. Az érzékszerveket ért ingerek által az ingerlő harcászati gázokat könnyen meg lehetett különböztetni a többitől. A tárgyi módszerekkel a hólyaghúzó harcászati gázokat (mustárgáz, lewisit/halálharmat) mutatták ki mivel ezek voltak a legveszélyesebbek az emberi szervezetre. Emiatt az alanyi módszereknél sokkal megbízhatóbb szudánporral, szudánpapírral vagy alfa gázkimutató készülék segítségével határozták meg őket.

³³ Tervezet. i.m. 10.

³⁴ Tervezet. i.m. 17.

³⁵ Tervezet. i.m. 15.

³⁶ Tervezet. i.m. 15.

³⁷ Tervezet. i.m. 15.

³⁸ Tervezet. i.m. 15.

³⁹ Tervezet. i.m. 16.

során oxidáló anyagokkal szórták fel a terepet. Erre a célra ekkoriban elsősorban klórmeszet vagy lozantint használtak. A harcászatok töménységétől azonban nagyban függött, hogy az oxidáció mikor megy végbe, de átlagosan 3 órával számoltak. A heves reakció elkerüléséhez az oxidáló anyagokat földdel vagy homokkal kellett keverni.⁴⁰

A ködösítésnek is több célja volt. A saját csapatokat lehetett vele beburkolni, azonban ennek az alkalmazása nem volt ajánlatos, mivel magára vonta az ellenség tüzeit. Sikeresége nagyban függött az időjárástól, mint a ködösítésnek bármelyik alkalmazási módja. A ködöt ebben az esetben kézi készülékekkel fejlesztették.⁴¹ A saját és az ellenséges vonalak közötti ködfal létesítése is a vegyi harc csapatok ködösítési feladatai közé tartozott. Ekkor is ugyanazokkal az eszközökkel történt a ködösítés, mint az előbbi esetben. Ebben a két esetben ködösíteni legalább háromszor akkora területen kellett, mint az elrejtetni szándékozott terület mérete, különben az ellenség figyelmét ködösítéssel csak felhívták volna. A ködösítés utolsó célja, amikor az ellenséget vakították köddel. Ilyenkor kézi készülékek, ködvetők⁴² segítségével vagy a tüzésnek ködgránátok felhasználásával kellett a kijelölt területen a ködfelhőt létrehozni.⁴³ A ködösítést, amennyiben tereptárgyak vagy saját csapatok elrejtésére használták, akkor célterületnél legalább háromszor nagyobb területet kellett elködösíteni, mivel a köd felkeltette az ellenség figyelmét.⁴⁴

A vegyi harc csapatok feladatai közé tartozott a mentési feladatok végrehajtása. A mentési feladatok ebben az esetben azt jelentették, hogy a gázmérgezteket kellett a harcterről elszállítani, továbbá első segélyben részesíteni azokban az esetekben, amikor a gázálarc már nem nyújtott⁴⁵ elegendő védelmet. A mentő járőrbe beosztottak a kiválogatásakor az elsődleges

⁴⁰ Tervezet. i.m. 16.

⁴¹ Tervezet. i.m. 16.

⁴² Jelenlegi kutatásaim alapján eddig azt tudtam megállapítani, hogy ez az eszköz nem azonos a német Nebelwerferrel, melyet a Magyar Királyi Honvédségben 1943M sorozatvető néven rendszeresítettek. Ugyan ez is 10,5 cm űrméretű azonban kinézetének leírása megegyezik egy aknavetőével. A forrás emiatt például hol vegyi harc vető, hol aknavetőként hívja. Az eszköz súlya kb. 100 kg

⁴³ VKF 1939. 3.o. 226.d. Szn

⁴⁴ HL VKF 1939. 3.o. Szn.

⁴⁵ Amennyiben a gázálarcot a gázriadó elrendelését követően a honvéd megfelelően illesztette fel a fejére elsősorban a hólyaghúzó gázok jelentettek rá komoly veszélyt, mivel azok a bőrre kerülve felszívódtak és így kifejtették hatásukat. Ez azt jelentette, hogy a mentési munkálatok végzése során a vegyi harc csapatokhoz tartozó honvédeknek csak akkor kellett elsősegélyt nyújtaniuk, ha a saját csapatok ellen hólyaghúzó harcászatokat vettek be. Noha a szabályzat nem mondja ki egyértelműen, azonban azt érzékelteti, hogy elviekben a honvédségben ekkoriban rendszerben lévő gázálarc szűrőjének minden olyan harci gázt közömbösítenie kellett, amely belélegzést követően fejtette ki hatását. Ezzel kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a veszély mindig fenn állt, hogy a harctéren az ellenség olyan gázt fog bevetni, melyet a rendszeresített gázálarc szűrője már nem tud megszüntetni.

szempont a fizikai állóképesség és az erős idegzet volt, mivel a sebesült szállítás fokozott fizikai és szellemi erőpróbát jelentett.⁴⁶

A vegyiharc csapatok az új hadrendben

Az új hadrendben előírtak következtében a gázvédelmi századok és a gépkocsizó gázvédelmi zászlóalj drasztikus változtatásokon ment keresztül. A vegyesdandárok gázvédelmi századait az azonos hadrendszámú utász zászlóaljak kötelékébe helyezték. A vegyesdandár közvetlen gázvédelmi századok így lettek az utász zászlóaljok harmadik századai. Vagyis az I. vegyesdandár gázvédelmi százada alkotta ezt követően az I. utász zászlóalj 3. századát. A többi 6 gázvédelmi század ennek megfelelően tagozódott be az utász zászlóaljokba. Korábban a gázvédelmi századok kötelékébe tartozó lángszóró rajokat pedig megszüntették. Az I. és a VII. utász zászlóalj gázvédelmi századát kiképzési, fegyelmi, gazdasági és közigazgatási szempontból a 101. gépkocsizó vegyiharc zászlóalj parancsnokának rendelték alá.⁴⁷

A II-VI. utász zászlóaljok az állománytáblázatuk szerint 460, a VII. utász zászlóalj 461 és az I. utász zászlóalj pedig 620 főt számlált teljes feltöltöttség esetén. Az utász zászlóaljok kötelékébe tartozó gázvédelmi századok állománya 96 fő volt.⁴⁸ Mint korábban említettem az alakulatok állományát eleinte nem töltötték teljesen fel. Az I. utász zászlóalj állománya elérhető ennek függvényében 1938. október 1-től 1939. április 30-ig 443 fő volt. Az április végén történő szabadságolások következtében az állománya a zászlóaljnak 407 főre csökkent.⁴⁹ A rendszeresített 1938-1939. évi újonchányad 285 fő volt.⁵⁰

A II-VII. utász zászlóaljakat sem töltötték fel teljesen. Ezen alakulatok 1938. október 1-e és 1939. április 30-a között -egyenként- 325 főt számláltak. A szabadságolást követően május 1. és szeptember 30. között 296 fő teljesített szolgálatot mindegyik zászlóaljban.⁵¹

Végül a gázvédelmi századokat átnevezték vegyiharc századokká. A vegyiharc századokat ekkoriban még nem látták el gépkocsikkal, ezért ezekhez az alosztályokhoz

⁴⁶ Tervezet. i.m. 17-18.

⁴⁷ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

⁴⁸ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 30. számú melléklet

⁴⁹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 30. számú melléklet

⁵⁰ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 30. számú melléklet

⁵¹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 30. számú melléklet

századonként 3 fogatolt országos járművet rendszeresítettek. Ezeket idomított vonathámos lovakkal mozgatták, melyekből a századnak 6 állt rendelkezésére. Ezenfelül a vegyiharc századok lóállományát gyarapította 1 kincstári hámosló. A századnál a tervek szerint további 6 kerékpárt is rendszeresítettek.⁵²

Az átszervezések következtében 3 vegyiharc század állomáshelye is megváltozott. A VII/3 vegyiharc századot Tokajról Piliscsabára, a III/3 vegyiharc századot Magyaróvárról Győrbe, a VI/3 vegyiharc századot Debrecenből Szolnokra helyezték át.⁵³ Az I/3 vegyiharc század állomáshelye továbbra is Piliscsabán az V/3 vegyiharc század Szegeden, a IV/3 vegyiharc század Baján és II/3 vegyiharc század továbbra is Győrben maradt.⁵⁴

Az utász zászlóaljak vegyiharc századaiban és ezeknek a zászlóaljoknak anyagkezelő hivatalában rendszeresítettek gázműszerész⁵⁵ beosztást is, mely -a 101. gépkocsizó vegyiharc zászlóaljat leszámítva- más alakulatoknál, mint beosztás nem létezett. A vegyiharc századokban gázműszerészi feladatokat két különböző állománycsoportba tartozó honvéd látta el. Az egyik beosztásba egy tovább szolgáló szakaszvezetőt helyeztek. A másikat hivatásos honvédek kellett betöltenie, aki akkor jöhetett szóba, ha a rendfokozata őrmester, törzsőrmester, tiszthelyettes vagy alhadnagy volt. Az anyagkezelő hivatalban ebbe a beosztásba egy továbbszolgáló őrmestert helyeztek.⁵⁶ A vegyiharc századokban nem volt orvosi beosztás. Egy utász zászlóaljban összesen 1 orvosi beosztást rendszeresítettek, ez az alakulat törzsébe tartozott. Egészségügyi szempontból viszont hátrányt jelentett mivel, a vegyiharc századokba tartozó honvédek érintkeztek legtöbbször a harci gázokkal. Amennyiben valamilyen oknál fogva -elég csak éles gyakorlaton történő balesetre gondolni- egy honvéd gázmérgezést szenvedett, ha nem kapott időben megfelelő orvosi ellátást, harci gáz kifejtette súlyos hatását az adott szervezetre.⁵⁷ Az utász zászlóaljok állománytáblázatából megállapítható, hogy a vegyiharc századokat ellátták távbeszélő alakulatokkal: ez egy 4 fős távbeszélő csapatot jelentett, melyet egy tiszt vezettet⁵⁸, akinek a beosztása távbeszélő csapatparancsnok volt. A század állománytáblázatából azonban nem derül ki, hogy milyen távbeszélő eszközt rendszeresítettek a távbeszélő csapatnál.

⁵² HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 30. számú melléklet

⁵³ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

⁵⁴ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

⁵⁵ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 30. számú melléklet

⁵⁶ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 30. számú melléklet

⁵⁷ A harci gázok okozta mérgezésekről, sérülésekről bővebben lásd: Dauner Bernát: A nagyhatalmak vegyiharcanyag-fejlesztései a két világháború között In: Haditechnika

⁵⁸ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 35. számú melléklet

A korábbi gázvédelmi századok lángszóró rajaiból a gépkocsizó gázvédelmi zászlóalj kötelékében felállítottak egy lángszórós szakaszt. Ide helyezték át a volt 1. 2. és 7. gázvédelmi századoktól 1-1 tisztet vagy tisztjelöltet, akik korábban részesültek lángszórós kiképzésben, valamint az 1-7. gázvédelmi századoktól 2-2 már 1 évet szolgált rendfokozat nélküli legénységet. A szakaszban ezen kívül a betöltetlenül maradt beosztásokat -melyeket csak hivatások és továbbszolgálók tölthetnek be- a gázvédelmi zászlóalj többi alosztályától áthelyezett katonákkal kellett pótolni.

A zászlóalj további változásokon esett át: ahogy a többi gázvédelmi századot átnevezték vegyiharc századdá, így a zászlóaljat is átnevezték vegyiharc zászlóaljjá. Az új hadrend egyik célja a fővezérség közvetlen alakulatok felállítása volt.⁵⁹ Ennek eleget téve, a gázvédelmi zászlóaljat fővezérség közvetlen alakulattá minősítették. A fővezérség közvetlen alakulatok 101-gyel kezdődő számozást kaptak.⁶⁰ Mivel a Magyar Királyi Honvédségben az 1938-1939-es hadrendben másik vegyiharc alakulat nem volt, melyet fővezérség közvetlenné szerveztek át, így lett a korábbi gépkocsizó gázvédelmi zászlóaljból 101. honvéd gépkocsizó vegyiharc zászlóalj.⁶¹

Továbbá, békeidőben az alakulat teljes feltöltöttsége esetén az állományában 327 fő volt. A kötelékébe tartozott: az 1. gépkocsizó vegyiharc század 109-, a 2. gépesített vegyiharc század 123-, a lángszóró szakasz 34-, a tanoszt 18-, a gazdasági hivatal 12-, az anyag kezelő hivatal 13-, a zászlóalj parancsnokság 6- és a törzs 12 fővel. Eleinte azonban a zászlóaljat nem töltötték fel egészében, hanem állományát csak az úgynevezett elérhető állomány alkotta.⁶² A csapattest⁶³ rendszeres újonchányada 136 fő volt, ebbe a biztonsági többlet nem tartozott bele. Az 1938-1939-es évben a rendelet szerint a zászlóalj elérhető állománya 1938. október 1-e és 1939. szeptember 30-a között 205 fő lett volt.⁶⁴

⁵⁹ Horváth Cs.: Nemzeti Hadseregéből Magyar Királyi Honvédség (1919-1938) i.m. 51

⁶⁰ Amennyiben egy adott fegyver-, csapatnemből több fővezérség közvetlen alakulatot is létrehoztak, akkor a számozásuk aszerint növekedett, vagyis a következő alakulat 102-es hadrendszámot kapott

⁶¹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

⁶² HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

⁶³ A korszakban így nevezték a közigazgatási és gazdasági önálló katonai szervezeteket. Ekkoriban ezek ezredek önálló zászlóaljak vagy osztályok voltak. Katonai terminológiai értelmező szótár Szerk.: Berkáné Danesch Marianne, Zrínyi Kiadó, 2015, 83.

⁶⁴ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

A zászlóalj keretén belül a lángszóró szakaszt nem tudták ellátni –az akkori viszonylatban korszerű- háború követelményeinek megfelelően gépjárművekkel. Mozgatásáért két országos jármű felelt, amihez négy idomított vonathámos lovat rendszeresítettek.⁶⁵

Az 1. gépkocsizó vegyiharc század gépjármű parkját 2 darab kis parancsnoki személygépkocsi, 6 darab 3 tonnás tehergépkocsi, 3 darab 5 tonnás tehergépkocsi és 2 motorkerékpár alkotta.⁶⁶ Érdekes módon a századot a hadrend szerint nem szerelték fel vegyi fürdő gépkocsival, pedig elviekben a vegyiharcosokat⁶⁷ a harci gázokkal végzet feladatokat követően el kellett vinni fürdeni.⁶⁸ A század nehézfegyverzete minimális volt, mivel azt 1 darab géppuska alkotta.⁶⁹ Hogy a század kommunikációs képességeit javítsák, kötelékében felállítottak egy távbeszélő csapatot, melyet egy R/3 rádióval szereltek fel. A távbeszélő csapatot egy tiszt vezette, aki alá 3 rendfokozat nélküli honvédet osztottak be.⁷⁰ Érdemes megemlíteni, hogy ennek a tisztnek a beosztása rajparancsnok volt, holott a rajának a létszáma teljesen megegyezik az utász zászlóalj 3. századainak távbeszélő csapatainak létszámával, ahol a tiszt beosztásának megnevezése távbeszélő parancsnok.⁷¹

A vegyiharc csapatok a géppuskájukat nem csak az ellenséges előerő elleni harcban használták. A vegyiharc csapat szabályzat leírja, hogy a vegyiharc zászlóalj 2 századánál lévő 1-1 nehézfegyverhez légvédelmi állványt és körcélgömböt is rendszeresítettek, ami ezáltal nem csak a két század, hanem az egész zászlóalj légvédelmi eszköze is volt.⁷² A fegyver lőtávolsága azonban csak maximum 1000 méterig volt hatásos a repülőgépekkel szemben.⁷³ Amennyiben géppuskákhoz volt acélmagvas lőszer kiosztva, abban az esetben a vegyiharc csapatok ezekkel a fegyverekkel a 8 milliméternél nem vastagabb páncéllal védett járművekkel is hatékonyan feltudták venni a harcot.⁷⁴

⁶⁵ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

⁶⁶ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

⁶⁷ A vegyiharc csapatok állományába tartozó honvédek elnevezése nem egyértelmű. Itt elsősorban azokra kell gondolni, akiknek nem volt az állománytáblázatban külön megnevezett beosztása. Az 1/a. oszt. eln. 18000-sz. rendeletben található 101. gk. vh. zlj. állománytáblázatában ezeket a honvédeket utásként említik, azonban az egy évvel később megjelent vegyiharc csapat szabályzat ezt az elnevezést nem használja, helyette vegyiharcosként említi őket. Ez igazán csak az 1939-es évtől vált ellentmondássá, amikorra a korábban említett szabályzat érvénybelépett. Az ellentmondás ennek ellenére megmaradt az 1939-1940-es és a későbbi hadrendekben is. HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz, HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz, HL HM 1939 1/a. oszt. eln. 39000 3945. doboz

⁶⁸ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

⁶⁹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

⁷⁰ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 35. számú melléklet

⁷¹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 35. számú melléklet

⁷² Tervezet. i.m. 5.

⁷³ u.o.

⁷⁴ u.o.

A 2. gépesített vegyiharc századot gépjárművek tekintetében jobban felszerelték, mint a gépkocsizó századot, mivelhogy a kis parancsnoki személygépkocsiból kettőt rendszeresítettek a századnál.⁷⁵ A 3 tonnás tehergépkocsit a gépesített század ugyan nem kapott, azonban – az 1. gépkocsizó századdal ellentétben- 6 darab 5 tonnás tehergépkocsit írtak neki elő. A gépesített vegyiharc század feladatait könnyebben végezhette el -mint az utász zászlóaljak vegyiharc századai és mint az gépkocsizó vegyiharc század - mivel a terepjáró fertőző és ködösítő gépkocsiból 4-et, valamint a keskenytávú fertőző és ködösítő gépkocsiból szintén 4 darabot rendszeresítettek a századnál.⁷⁶ A zászlóaljnak ezt az alosztályát további 4 darab Ansaldo kisharcikocsival szerelték fel, melyeket úgynevezett taligákkal láttak el. A gépesített vegyiharc századnál az 1. gépkocsizó vegyiharc századhoz hasonlóan csak egy géppuskát rendszeresítettek.⁷⁷ A század kötelékében felállított távbeszélő csapat technikailag és állomány tekintetében is megegyezett a gépkocsizó vegyiharc zászlóalj 1. századának távbeszélő csapatával.⁷⁸

Beosztások a vegyiharc alakulatokban

A következőkben néhány beosztást elemzek részletesebben, melyek kimondottan a vegyiharc alakulatoknál léteztek, majd megvizsgálom néhány olyan szolgálati állást, melyek más fegyver és csapatnemeknél is voltak, azonban a témám szempontjából fontosnak tekinthetőek. Igyekszem egy általános képet nyújtani, mely beosztás milyen feladatok elvégzésével járt. Mivel jelenlegi kutatásaim alapján a legkorábbi vegyiharc csapatszabályzatot 1939-ben adták ki, -viszont már korábban is létezett a honvédségnek e csapatneme- feltehetőleg az ebben leírt elveket már korábban is oktatták. Emiatt a beosztásokhoz tartozó feladatokat ennek a forrásnak a segítségével részletezem.

A 101/1. és a 101/2 század nagyobb létszámmal, valamint több technikai eszközzel rendelkezett, mint az utász zászlóaljak vegyiharc századai, emiatt a beosztások száma is növekedett. A gázfelderítő és időjelző beosztásokat az 1. és a 2. századnál 3-3, a lángszóró szakasznál pedig 1 honvédnek kellett betöltenie. Ide sorállományú tiszteseket osztottak be.

⁷⁵ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

⁷⁶ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

⁷⁷ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

⁷⁸ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 35. számú melléklet

Gázfelderítő járőr parancsnoki beosztásokat az 1. és a 2. századnál is rendszeresítettek, melyeket a továbbszolgálo tisztesek állománycsoportjába tartozó szakaszvezető rendfokozatú honvédek töltöttek be.⁷⁹ A vegyiharc csapatszabályzat szerint a gépesített század gázfelderítő járőrének⁸⁰ ereje 7 fő volt.⁸¹ Ez azt jelenti, hogy a rendfokozat nélküli sorlegénységből – azok, akik beosztással nem rendelkeztek és az állománytáblázatban a beosztásoknál az utász kategóriába voltak besorolva- további két honvédet kellett gázfelderítés esetén a járőrhöz beosztani. Ez a járőr eggyel több feladatot végzett el, mint a gépkocsizó század járőre: 2. század járőrének a terep mellett a közlekedési utakat és az őket szegélyző tereprészt is fel kellett derítenie.⁸² A járőr felszerelése könnyű gázvédő ruházat⁸³ volt, azonban erdős vagy sűrű növényzettel borított terepen a nehézgázvédő⁸⁴ ruhát kellett felvenni.⁸⁵ Mivel a lángszóró szakaszban 1 honvéd töltötte be a gázfelderítő és időjelző beosztást,⁸⁶ ez arra enged következtetni, hogy neki a feladat körébe csak az időjárás figyelése tartozott, mivel gázfelderítést, egyedül nem lehetett végrehajtani.

A 101. gépkocsizó vegyiharc zászlóaljban rendszeresített beosztások között nem tűntettek fel terepfertőző és terepfertőző parancsnoki beosztást, azonban a csapatszabályzat részletezi egy fertőző raj szervezetét, mely a gépkocsizó vegyiharc- és fogatolt vegyiharc század esetében 15 főből⁸⁷ állt (ebbe a létszámba beletartozik a rajparancsnok is).⁸⁸ A felszerelésüket úgynevezett általános katonai felszerelés⁸⁹ és általános gázműszaki felszerelés⁹⁰ alkotta.⁹¹

⁷⁹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

⁸⁰ A beosztások a gázfelderítő járőrben: 1 parancsnok, 1 parancsnokhelyettes, 2 kutató(1-es), 2 kimutatók (2-es), 1 hírvivő (3-as)

⁸¹ Tervezet. i.m. 35.

⁸² Tervezet. i.m. 35.

⁸³ A könnyű gázvédő ruha részei: fejkendő kármaza, gázvédőkesztyű, könyök- és térdvédők, mellvédőkötény, gázvédő csizma.

⁸⁴ A nehéz gázvédő ruha részei: fejkendő kármaza, gázvédőkesztyű, gázvédőzubbon, gázvédő csizma .

⁸⁵ Tervezet. i.m. 35.

⁸⁶ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

⁸⁷ A fertőző raj beosztásai: parancsnok, parancsnokhelyettes, négy kannás (1-es a szervezeten belüli megjelölésük, kannás félrajnak is nevezi őket a szabályzat), négy csővázas (2-es), 2 kezelő (3-as), kettő segédkezelő (4-es), 1 rajműszerész (5-ös). A kannás félraj után felsorolt beosztások együttesen alkották a taligás félrajt.

⁸⁸ Tervezet. i.m. 42.

⁸⁹ Puska karabélyszerűen felvéve, derékszíjra egy kettős tölténytáska – lőszerrel megtöltve- és szurony tokkal felfűzve.

⁹⁰ Erről a szabályzat azt írja, hogy ez a teljes gázvédő ruházatot jelenti. Ez véleményem szerint a nehéz gázvédő ruhát jelenti.

⁹¹ Tervezet. i.m. 42.

A gépesített századnak nehéz és könnyű fertőző raja is volt. Előbbi 14 főből⁹² állt. Ezek mellett a gépesített század kötelékében létezett könnyű fertőző raj is. Az állománya két félrajból⁹³ állt, melyek önállóan végezték feladatukat.⁹⁴ Felszerelésük ilyenkor nehézgázvédő ruha volt, valamint minden fertőző gépkocsin a szükséges személyi fertőtlenítéshez egy klórmeszes ládát helyeztek el.⁹⁵

A könnyű fertőző raj szintén kettő félrajból állt: az első félraj volt a kezelő, az utóbbi pedig az utánpótló félraj. A kezelő félraj⁹⁶ 4 főből állt, a könnyű fertőző raj rajparancsnoka is ide volt beosztva. Az utánpótló félraj⁹⁷ állománya további 3 főből állt. Felszerelésük a feladatuk elvégzése során a nehéz gázvédő ruházat volt.⁹⁸

A szabályzat szerint a gépkocsizó és a fogatolt vegyiharc századok is rendelkeztek fertőtlenítő rajjal. Ezeknek állománya 14 főből állt.⁹⁹ Ennél a rajnál is az általános katonai felszerelés mellett általános gázműszaki felszerelés volt rendszeresítve, a feladat végrehajtásához. A felderített fertőzött terület határait zászlókkal kellett megjelölni.¹⁰⁰

A 101. gépkocsizó vegyiharc zászlóalj 2. gépesített vegyiharc század kötelékében nehéz fertőző rajt állítottak fel. Fontos megemlíteni, hogy noha dolgozatomban meg lehet figyelni, hogy az előbbieken folyamán a 2. gépesített vegyiharc században minden feladat végrehajtásához egy könnyű és egy nehéz rajt is megszerveztek, addig a szabályzat a fertőtlenítéssel kapcsolatban jelen esetben csak nehéz fertőző rajt említ. A raj állományába 14 fő tartozott, melyek két félrajba tagozódtak: a fertőtlenítő¹⁰¹ félraj a fertőtlenítő gépkocsin tartózkodott a feladat végrehajtásakor és azzal végezte feladatát, míg az utánpótló¹⁰² félraj az utánpótlást

⁹² A nehéz fertőző raj állt: 1 parancsnokból, 1 parancsnokhelyettesből, 1 gépkocsivezetőből és 1 segédgépkocsi vezetőből, valamint 10 készülékezelőből.

⁹³ A nehéz fertőző félrajnak beosztása: 1 félrajparancsnok (aki egyben légpalackos volt) 2 készülékezelő (1-es), egy parancsnokhelyettes (emellett ő volt az anyagutánpótló is) 2 tartalék vegyiharcos és hat utánpótló vegyiharcos.

⁹⁴ Tervezet. i.m. 56.

⁹⁵ Tervezet. i.m. 57.

⁹⁶ A félraj beosztásai: 1 rajparancsnok, aki egyben légpalack-kezelő, alá tartozott 1 beosztott lé- és folyadékszelep kezelő, 1 gépkocsi vezető, 1 segédgépkocsivezető

⁹⁷ Az utánpótló félraj beosztásai: 1 parancsnokhelyettes, aki egyben anyagutánpótló volt, 1 tartalék vegyiharcos, 1 utánpótló vegyiharcos

⁹⁸ Tervezet. i.m. 63.

⁹⁹ A fertőző raj beosztásai: 1 pk, 1 pkh, kettő 1-es (kitűzők), kettő 2-es (szóró), kettő 3-as (keverők), kettő 4-es (földkitermelők), négy 5-ös (anyagkihordók)

¹⁰⁰ Tervezet. i.m. 28.

¹⁰¹ A fertőtlenítő félraj beosztásai: gépkocsi vezető, segédgépkocsi vezető, rajparancsnok, egy 1-es, két 2-es.

¹⁰² Az utánpótló félraj beosztásai: rajparancsnok (aki egyben a tengelykapcsoló, klórmészbetöltő és nyílászabályozó feladatokat látta el), egy 1-es (nyílászabályozó és klórmészbetöltő) kettő 2-es (hordóadagató). A raj állományába tartozó beosztásokkal nem rendelkező honvédeket szükség szerint az anyaglerakóhelyhez vagy az utánpótlás elvégzésére irányították.

végző gépkocsi és az anyaglerakóhely között oszlott meg. A raj felszerelése a feladat elvégzésekor nehéz gázvédő ruházat volt.¹⁰³

A gépkocsizó és fogatolt vegyiharc századok ködösítő¹⁰⁴ rajai 14 főből álltak. Ezek a rajok is általános katonai felszereléssel volt ellátva. Érdeemes megemlíteni, hogy a ködösítő raj esetében az általános gázműszaki felszerelést csak a 34M gázálarc alkotta.¹⁰⁵

A gépesített század nehéz ködösítő raja 14 főt számlált. Ez a raj a korábbiakhoz hasonlóan is két félraja: egy kezelő¹⁰⁶- és egy utánpótló félraja tagozódott. A felszerelésük saválló bőrkabátból, bőrkesztyűből állt.¹⁰⁷

A gépesített vegyiharc század könnyű ködösítő raja keskeny nyomtávú gépkocsival dolgozott. Ez a raj 4 főből állt. A gépkocsin 2 kenyérzsák volt 4-4 ködgyertyával a segédgépkocsi vezető részére tartalék gyanánt.¹⁰⁸

Korábban már említettem, hogy a 101/2 állományában volt 4 darab Ansaldo kis harckocsi, melyekhez ködösítő és fertőző taligák tartoztak. A gépesített vegyiharc század kötelékében a kisharckocsikból egy páncélos¹⁰⁹ rajt állítottak fel. A 101/2 század állományában lévő 4 darab 3 tonnás tehergépkocsit is ebbe a rajba osztották be. A raj állományába 24 főből állt. A páncélos rajnál az általános gázműszaki felszerelés a következő volt: 2-2 gázvédőkesztyű, 2-2 pár gázvédő csizma, 2-2 pár saválló bőrkesztyű, 1-1 saválló bőrkabát mind harckocsinként, Az összes beosztott gázálarccal is el volt látva, melyet a hordtáskában tárolt a gázkészültség elrendeléséig. Menetben harckocsikat a rajgépkocsin szállították, a taliga

¹⁰³ Tervezet. i.m. 28.

¹⁰⁴ A ködösítő raj beosztásai: három 1-es (ködgyertyások), kettő 2-es (csővázak), kettő 3-as (kezelők), kettő 4-es (1. és 2. sz. taliga kiszolgáló legénysége), segédkezelő, egy 5-ös (műszerész). A beosztásokhoz nem egységes felszerelés tartozott: az ködgyertyásoknál 10-10 2 kg-os ködgyertya 2-2 kenyérzsákba elosztva, 3-4-es beosztásoknál: saválló bőrkabát, bőrkesztyű, 1-1 doboz közömbösítő por. 5-nél: gázműszerész táskája

¹⁰⁵ Tervezet. i.m. 79.

¹⁰⁶ Kezelő félraj beosztásai: pk, kettő 1-es

¹⁰⁷ Tervezet. i.m. 88.

¹⁰⁸ Tervezet. i.m. 93.

¹⁰⁹ A páncélos raj beosztásai: 1 rajparancsnok (lövész, egyben kezelő), 1 rajparancsnokhelyettes (lövész egyben kezelő), 2 lövész, (egyben kezelő) 4 tartalék lövész (egyben kezelő), 4 harckocsi vezető, 4 tartalék harckocsi vezető, 4 gépkocsivezető, 4 segéd gépkocsivezető. Az általános katonai felszerelés a rajparancsnok, rajparancsnokhelyettes, 2 lövész-kezelő, harckocsi vezető, tart harckocsi vezető ismétlő(öntöltő) pisztoly, pisztolytáska, pisztolylőszer. A tartalék lövész-kezelő, gépkocsivezető, segéd gépkocsi vezető részére puska, szurony, derékszíj, 2 kettős tölténytáska, lőszer

ilyenkor a gépkocsi vontatta. A harckocsi személyzete azon a gépkocsin utazott megindulási állásokig, amelyiken a hozzájuk tartozó harckocsit szállították.¹¹⁰

A gázmentesítő¹¹¹ járőr állományába 5 fő tartozott. A járőr parancsnoknak a felszerelése az úgynevezett járőr parancsnok¹¹² felszerelés volt. A gázmentesítő járőr egyéni felszerelését a gázálarc és az egészségügyi¹¹³ felszerelés alkotta.¹¹⁴

A bevezetni tervezett új hadrendben a 101. gépkocsizó vegyiharc zászlóalj állománytáblázatát összevetve a vegyiharc csapatszabályzattal, megállapítható, hogy a fertőzés és ködösítés feladatok végrehajtásához külön beosztásokat nem rendszeresítettek, mint például gázfelderítéshez. Feltehetően ezeknek a feladatoknak a végrehajtására a zászlóalj rendfokozat nélküli utász beosztású honvédeit jelölték ki. A mentesítéssel kapcsolatban elmondható, hogy a zászlóalj két századában 1-1 egészségügyi tisztet beosztást rendszeresítettek, amibe nem hivatásos-örvezetőket vagy tizedeseket osztottak be.¹¹⁵ Ugyan nincs konkrétan megnevezve a beosztásoknál, hogy ők vezették a mentesítő járőrt, azonban a beosztásukból kifolyólag ez lehetett az ő egyik feladatuk. Ezzel kapcsolatban a későbbiek során a kutatásomat tovább folytatom.

A második bécsi döntés és a haderő fejlesztés összefüggései

Az október 1-re kitűzött haderő fejlesztés végrehajtásában azonban a külpolitika közbeszólt, 1938 tavasza óta Európa egyik lehetséges háborút kiváltó oka a szudéta német kérdés volt.¹¹⁶ Hitler augusztus és szeptember közepén tárgyalást folytatott Csehszlovákia szomszédos államaival, köztük Magyarországgal is, hogy háború esetén kapcsolódjanak be

¹¹⁰ Tervezet. i.m. 97.

¹¹¹ A raj állománya: 1 parancsnok, 4 beosztott (1-es, 2-2s, 3-as, 4-es)

¹¹² Járőrparancsnok-felszerelés részei: térkép, óra, iránytű, jelentéstömb, távcső, villamoszeblámpa

¹¹³ Egészségügyi felszerelés részei: 2 drótsín, 1 mentőtáska melynek tartalma: 1 egyenes olló, 1 anatómiai csipesz, 6 sebkötöző csomag, 2 darab 10x10-es kalikó pólya, 2 darab 50 gr-os préselt zsírtalan pólya, 1 érleszorítópólya, 5 háromszögletű kendő, 20 biztosítótű, 50 gr-os jódtinktúra horganybádognak tokban, 1 tekercs leukoplaszt, 2 szemöblögető pohár, 10 darab 1 gr-os nátriumkarbonátos pasztilla 2%-os oldat készítéséhez, 1 darab egészségügyi kulacs 2%-os nátriumkarbonát számára, 200 gr-os klórmészpúder

¹¹⁴ Tervezet. i.m. 111.

¹¹⁵ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz 33. számú melléklet

¹¹⁶ Szabó Péter: A Magyar Királyi Honvédségrészvétele a terület-visszacsatolásokban és a második világháború küzdelmeiben (1938-1944) In: Magyarország Hadtörténete IV. Szerk.: dr. Horváth Miklós, Budapest, 2018, 54.

német oldalon Csehszlovákia ellen területi nyereségekért cserébe.¹¹⁷ A magyar vezetés ettől azonban tartózkodott, mivel a honvédséget ekkoriban még alkalmatlannak találta háborús alkalmazásra.¹¹⁸

1938. szeptember 29-én összeült a négyhatalmi konferencia Münchenben, hogy a szudéta kérdést megoldják.¹¹⁹ A megkötött egyezménynek kiegészítő nyilatkozata határozott arról, hogy Lengyelország mellett a magyar fél tárgyaljon Csehszlovákiával a területi kérdés rendezéséről. A magyar és csehszlovák küldöttségek október 9-én Komáromban ültek tárgyalóasztalhoz.¹²⁰ A tárgyalások heteken át folytak és a felek nem tudtak megegyezni, így a nagyhatalmaktól döntőbíráskodást kértek. Németország és Olaszország döntőbíráskodása révén november 2-án kihírdették, hogy Magyarország 12 400 négyzetkilométer területet kap vissza. A Magyar Királyi honvédségnek ezt a területet november 5. és 10-e között kellett birtokba vennie.¹²¹

A külpolitikai események miatt, az új hadrendet nem lehetett életbe léptetni, mivel elképzelhetőnek tartották, hogy a honvédséget be kell vetni. A honvédség vezetősége 1938. szeptember 7-én határozott arról, hogy a 18000. eln. 1.a- 1938 sz. rendeletet október 1-e helyett november 1-én fogják életbe léptetni.¹²² Egyedül a Ludovika Akadémiának és a Jutasi Csapataltisztképző Iskolának kellett végrehajtania a 18000. eln. 1.a – 1938 sz. rendeletben az intézményükkel kapcsolatos változtatásokat.¹²³ A rendelet végrehajtásának elhalasztásával az egész haderőfejlesztés megcsúszott, mivel a honvédségben ekkoriban a szervezési változtatásokat mindig október 1-én hajtották végre.¹²⁴ Az új haderő fejlesztésben az 1938/1939-es év folyamán bevonultatni tervezett évfolyamokat október 5. helyett november 5-én kellett volna majd behívni. Azokat, akiknek rövidített kiképzésben kellett részesülniük -a tervek szerint- továbbra is október 5-én kellett bevonulniuk. Emellett a gyalogezerdekhez történő bevonulás dátumát is meghagyták, aminek 1939. február 1-én kellett majd

¹¹⁷ u.o.

¹¹⁸ u.o.

¹¹⁹ u.o.

¹²⁰ u.o.

¹²¹ Szabó P.: A Magyar Királyi Honvédségrészvétele a terület-visszacsatolásokban és a második világháború küzdelmeiben (1938-1944) i.m. 55.

¹²² HL VKF 1938. 1.oszt. 3143/Eln.

¹²³ HL VKF 1938. 1.oszt. 3143/Eln.

¹²⁴ Horváth Cs.: Nemzeti Hadseregéből Magyar Királyi Honvédség (1919-1938) i.m.

megtörténnie.¹²⁵ október 6-án azonban határoztak arról, hogy a haderőfejlesztés november 1-én sem fog életbe lépni.¹²⁶

1938. december 9-én megjelent a Honvédelmi Minisztérium 60000. eln. 1.a. – 1938 sz. rendelete, mellyel a kormányzó hatályon kívül helyezte a korábban bevezetni tervezett hadrendet.¹²⁷ Ennek az volt az oka, hogy értelemszerűen a korábbi hadrendet tartalmazó rendelet nem számolt azzal, hogy időközben az ország területe gyarapodni fog 12400 négyzetkilométerrel. Ez azt jelentette, hogy ezen a felvidéki területen -amennyiben bevezették volna 18000. eln. 1.a – 1938 sz. rendeletet. – nem állítottak volna fel semmilyen katonai hatóságot. A visszatért terület férfi lakosságának katonai szolgálatra behívásával a korábbi rendelet nem számolt.¹²⁸

60000. eln. 1.a. – 1938 sz. rendelet

A 60000. eln. 1.a. – 1938 sz. rendelet a fentiek mellett az új hadrendet is tartalmazta, mely 1939. január 23-án lépett életbe. A hadrend a korábbtól elsősorban abban tért el, hogy a honvédség állomány csoportjainak létszámát újra kellett kalkulálni, valamint rendelkezett a visszacsatolt területek katonai alakulatokkal, parancsnokságokkal való benépesítéséről. Ezért ezekre területekre kiterjesztették a II. és a VII. hadtest körzetét, emellett felállították a VIII. hadtestet, amelynek a területe szintén lefedte a visszacsatolt területek egy részét.¹²⁹

Az új hadrendben a rendfokozat nélküli légénység létszáma 19 011 fővel 73 712 főre emelkedett. Az előírtak szerint, amennyiben rendfokozattal nem rendelkező légénység, az újonnan behívottakkal kiegészülve sem érte el az előírt létszámot, akkor a visszacsatolt területekről azokat kellett behívni, akik korábban a csehszlovák haderőben már legalább 1 évet szolgáltak. A sorlegénységből tisztesekké képzendők száma 2816 fővel 12972 főre növekedett. A továbbszolgáló altisztek létszámát 1395 főben határozták meg. A hivatásos tisztesek

¹²⁵ HL VKF 1938. 1.oszt. 3143/Eln.

¹²⁶ HL VKF 1938. 1.oszt. 3143/Eln.

¹²⁷ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz

¹²⁸ Szabó P.: A Magyar Királyi Honvédségrészvétele a terület-visszacsatolásokban és a második világháború küzdelmeiben (1938-1944) i.m. 55.

¹²⁹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz

rendszeresített állománya 425 fővel 1299 főre emelkedett, míg a hivatásos altisztek számát 7735 főben határozták meg. Nemhivatásos tisztjelölt 1938-1939-es évben 934 fő lehetett a Magyar Királyi Honvédségben.¹³⁰

Az újoncbevonulás időpontját 1939. február 1-re tűzték ki. Azok, akik a rendeltet megelőzően rövidített kiképzésre bevonultak, azoknál viszont a honvédség kötelékében eddig eltöltött időt is beszámították a tényleges szolgálati időbe. A rendszeresített lóállomány 4899 lóval 19733 lóra növekedett.¹³¹

A hadtestparancsnokságok végezték a saját területükön diszlókáló alakulatok felállítását. Az új, VIII. hadtestparancsnokságának felállítására 1939. január 16-án került sor, azonban a működését csak egy héttel később a rendelet életbelépésekor kezdte meg.¹³² A VIII. hadtest kötelékében azonban először csak a gyalogezredeket és a fogatolt tábori tüzérséget szervezték meg. A rendelet úgy határozott, hogy a hadtestek kötelékébe tartozó híradó, légvédelmi, valamint utász alakulat- jelen esetben a VIII. utász zászlóalj, valamint annak kötelékében felállításra kerülő vegyiharc század csak 1939. október 1-én áll fel. A VIII. utász zászlóalj újoncszükségletét a VIII. hadtest területéről kellett biztosítani. A zászlóalj tiszteseit is erről a területekről bevonulatokkal kellett fedezni.¹³³

Az új hadrendben a korábbiakhoz képest megemelték az I-VII. utász zászlóalj állományát, annak ellenére, hogy ezeknek a vegyiharc századaik továbbra is teljes feltöltöttség esetén 96 főt számláltak.¹³⁴ Amiatt, hogy a vegyiharc századok feltöltöttségéről az új rendelet bevezetését követően tisztább képet kapjunk további kutatásokat kell elvégezni, mivel a rendelet csak a zászlóaljaknak határozza meg az elérhető állományát, alosztály szintig nem bontja le. Fontos megemlíteni, hogy az állománytáblázatok az elérhető állományt ismét két periódusban határozzák meg: október 1. -április 30. és május 1. és szeptember 30. között.¹³⁵ Ezzel kapcsolatban felvetődik a kérdés, hogy ha az új rendelet 1939. január 23-án lépett életbe, akkor miért októberi kezdettel határozzák meg az elérhető állomány számát, hiszen a győri programmal meghirdetett haderőfejlesztést éves bontásokban kellett végrehajtani, így 1939. október 1-vel úgy is másik hadrend lép életbe, ami nem biztos, hogy ugyanezeket az adatokat tartalmazza az elérhető állomány tekintetében. Az I. utász zászlóalj elérhető állománya október

¹³⁰ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz

¹³¹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz

¹³² HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz

¹³³ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz

¹³⁴ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz 36. számú melléklet

¹³⁵ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz 36. számú melléklet

1. és április 30. között 443-, míg május 1. és szeptember 30 között 407 fő volt. Az II. utász zászlóalj elérhető állománya október 1. és április 30-a között 570- majd május 1. és szeptember 30. között 622 fő volt. Ennek a zászlóaljnak azért emelték meg ilyen nagyon az állományát, mert 1939. október 1-vel fel kellett állítaniuk a VIII. utász zászlóaljat. A III-VII. utász zászlóaljak elérhető állománya október 1. és április 30. között 325,- majd május 1. és szeptember 30. között 296 fő volt.¹³⁶

A vegyiharc századok közül az I. és a VII. utász zászlóaljak vegyiharc századainak kiképzésével a 101. gépkocsizó vegyiharc zászlóalj parancsnokát bízták meg.¹³⁷

A fentebb említett alakulatok rendszeres újonchányada az új hadrend életbe lépését követően az alábbiak szerint alakult: I. utász zászlóalj 285,- II. utász zászlóalj 449,- és a III-VII. utász zászlóaljak rendszeres újonchányada 215 fő volt.¹³⁸

Noha a vegyiharc századok az új rendelet szerint is 96 főt számláltak a járműveik száma nem növekedett, továbbra is 3 fogatolt országos járművel rendelkeztek, amelyekhez 6 idomított vonathámos ló tartozott.¹³⁹ Ezek továbbra is rendelkeztek a századok 1 kincstári hátszlóval.¹⁴⁰

A 101. gépkocsizó vegyiharc zászlóalj új rendeletben megjelent szervezési és állománytáblázatát átemelték a -korábbi végül be nem vezetett hadrendből-, azonban az egyetlen változtatás, amit kieszközöltek a korábbihoz képest, hogy a rendszeres újonchányadot 142 főben határozták meg az 1939. január 23-án életbe lépő hadrendben.¹⁴¹

Összegzés

Az utász zászlóaljak vegyiharc századai a fent vizsgált időszakban létszám és fegyverzet tekintetében kezdetlegesek voltak. Ennek az egyik oka az lehetett, hogy az intenzív haderő fejlesztés kezdetén - nem csak a vegyiharc csapatnem- hanem a műszaki fegyvernem fejlesztése nagyon távol állt a meghirdetett haderőfejlesztés súlyától. Ez az eredményezte, hogy gépesítve

¹³⁶ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz 36. számú melléklet

¹³⁷ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz

¹³⁸ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz 36. számú melléklet

¹³⁹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz 36. számú melléklet

¹⁴⁰ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz 36. számú melléklet

¹⁴¹ HL HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz 29. számú melléklet

egyáltalán nem lettek, így ezek a századok minőség tekintetében nem növekedtek. Vegyiharc feladataikat így csak lassan tudták elvégezni.

Abban az esetben, ha feladataikat, akkor kellett végezniük, amikor ellenséges tűz alatt voltak, ilyenkor támogatás tekintetében teljesen másik alakulatokra voltak utalva. Így elmondható, hogy az utász zászlóaljak vegyiharc századai a fentebb vizsgált évben harctéri viszonyok között önállóan csak a legszükségesebb esetben voltak alkalmazhatóak.

A 101. gépkocsizó vegyiharc zászlóaljról elmondható a fentebb leírtak alapján, hogy alosztályai külön-külön összevetve egy fogatolt vegyiharc századdal mind fegyverzet, mind gépesítés tekintetében felülmúlták őket. Ellenben azt fontos megemlíteni, hogy a gépkocsizó vegyiharc század annak ellenére, hogy el volt látva gépjárművekkal a vegyiharc feladatok elvégzéséhez szükséges speciális gépjárművekkal nem rendelkezett, így ugyanazokat az eszközöket kellett igénybe vennie, mint az utász zászlóaljak vegyiharc századainak. A gépesített vegyiharc század a dolgozatom által vizsgált egy évben a Magyar Királyi Honvédség legkorszerűbb vegyiharc alosztálya volt, amely a későbbi a haderőfejlesztés tekintetében egészen 1943-ig így maradt. Emellett azt is megállapítom, hogy az általam vizsgált hadrendekben a Magyar Királyi Honvédség műszaki fegyvernemén belül a 101. gépkocsizó vegyiharc zászlóalj 2. gépesített vegyiharc századának és a lángszóró szakasznak köszönhetően a 101-es zászlóalj minőség tekintetében messze felülmúlta műszaki fegyvernem többi csapatnemét.

A lángszóró rajok ugyan már korábban léteztek a magyar haderő műszaki alakulatain belül, azonban azoknak egy szakaszba történő összevonása csak most történt meg. A gépesített vegyiharc század kisharcokcsikkal való felszerelése már előre mutat abba az irányba, hogy a honvédségben kezdet megformálódni egy olyan vélemény - amely minimálisan meg is mutatkozott a haderő fejlesztésekor - a korábban - Berger Károly által meghatározott- műszaki csapatok hivatási elveit, miszerint *„mindazon nehéz, de gyorsan teljesítendő mű. munkák elvégzése, irányítása, amelyekre a többi fegyvernem kiképzésénél fogva nem alkalmas.”*¹⁴² átformálják és a műszaki fegyvernemet úgy nevezett harcos műszaki fegyvernemmé szervezzék át. Fontos megemlíteni, az 1939. szeptember 1-én megkezdődő második világháborúban résztvevő különböző haderők harcait figyelemmel kísérő magyar katonai vezetők 1940-ben kiképzés terén ismét sikereket érnek el, hogy a műszaki csapatokat – ezek alatt kifejezetten az

¹⁴² Berger Károly: A vezetés kézikönyve I. rész szervezés és statisztika, Budapest, 1930. Stádium Sajtó Vállalat és Részvénytársaság, 1930. 161.

utász- és a vegyiharc csapatokat értem - harcos műszakiakká fejlesszék, mivel az előbb említett csapatnemek egyes alakulatai már részt vesznek rohamtanfolyamokon. Egy évvel később pedig a magyar hadba lépést követően a már komoly vita bontakozott ki a műszaki csapatok fejlesztésével kapcsolatban a magyar katonai vezetők körében.

A kutatásom folytatása

A dolgozatomban eddig leírtakkal természetesen nem tekintem a témát teljesen feldolgozottnak. A kutatásomat elsősorban vegyiharc csapatok tisztikarának feltárásával fogom. Az is feltűnhetett az olvasó számára, hogy a fentebb leírtakban nem foglalkozok részletesen a vegyiharccsapatok speciális gépjárműveivel (ansaldo fertőző taligával, ködösítő és fertőző gépkocsi stb..) ennek az az oka, hogy a hadtörténelmi levéltár bezárása miatt, az ezekkel kapcsolatos forrásokat már nem tudtam kutatni.

További távlati célom, a vegyiharc csapatok felépítését jobban elmélyítsem, mivel a fentiekből kiviláglik, hogy az általam eddig felhasznált forrásokból nem derül ki, hogy melyik század hány szakaszból áll, valamint, hogy egy adott szakasz hány rajból épül fel.

Hasonló a helyzet a tárgyalt alakulatok javadalmazásával is. Eddigi kutatásaim során eddig csak a magyar hadba lépést követő javadalmazásokat találtam, azonban ezeknek az adatait nem szabad a 1938-1939-es évre visszavetíteni, mivel a hadba lépést követően nem sokkal a vegyiharc csapatokat átszervezték, valamint a magyar hadiipar teljesítőképessége is megváltozott. Ezek után pedig rátérek arra, hogy az I. bécsi döntést követően a vegyiharcosok milyen szerepet játszottak a Felvidék visszacsatolásában.

Bibliográfia

Szakirodalom

Katonai terminológiai értelmező szótár Szerk.: Berkáné Danesch Marianne, Zrínyi Kiadó, 2015

Horváth Csaba: Nemzeti Hadseregből Magyar Királyi Honvédség (1919-1938), In: Magyarország Hadtörténete IV. Szerk.: dr. Horváth Miklós, Budapest, 2018

Szabó Péter: A Magyar Királyi Honvédség részvétele a terület-visszacsatolásokban és a második világháború küzdelmeiben (1938-1944) In: Magyarország Hadtörténete IV. Szerk.: dr. Horváth Miklós, Budapest, 2018

Források

Berger Károly: A vezetés kézikönyve I. rész szervezés és statisztika, Budapest, 1930. Stádium Sajtó Vállalat és Részvénytársaság, 1930

Tervezet. Vegyiharccsapat szabályzat, 1939

Hadtörténelmi Levéltár

VKF 1938. 1.oszt. 3143/Eln.

HM 1938 1/a. oszt. eln. 60000 3690. doboz

HM 1938 1/a. oszt. eln. 18000 3688. doboz

VKF 1939. 3.o. 226.d. Szn.

Lezárás dátuma: 2023.01.08.